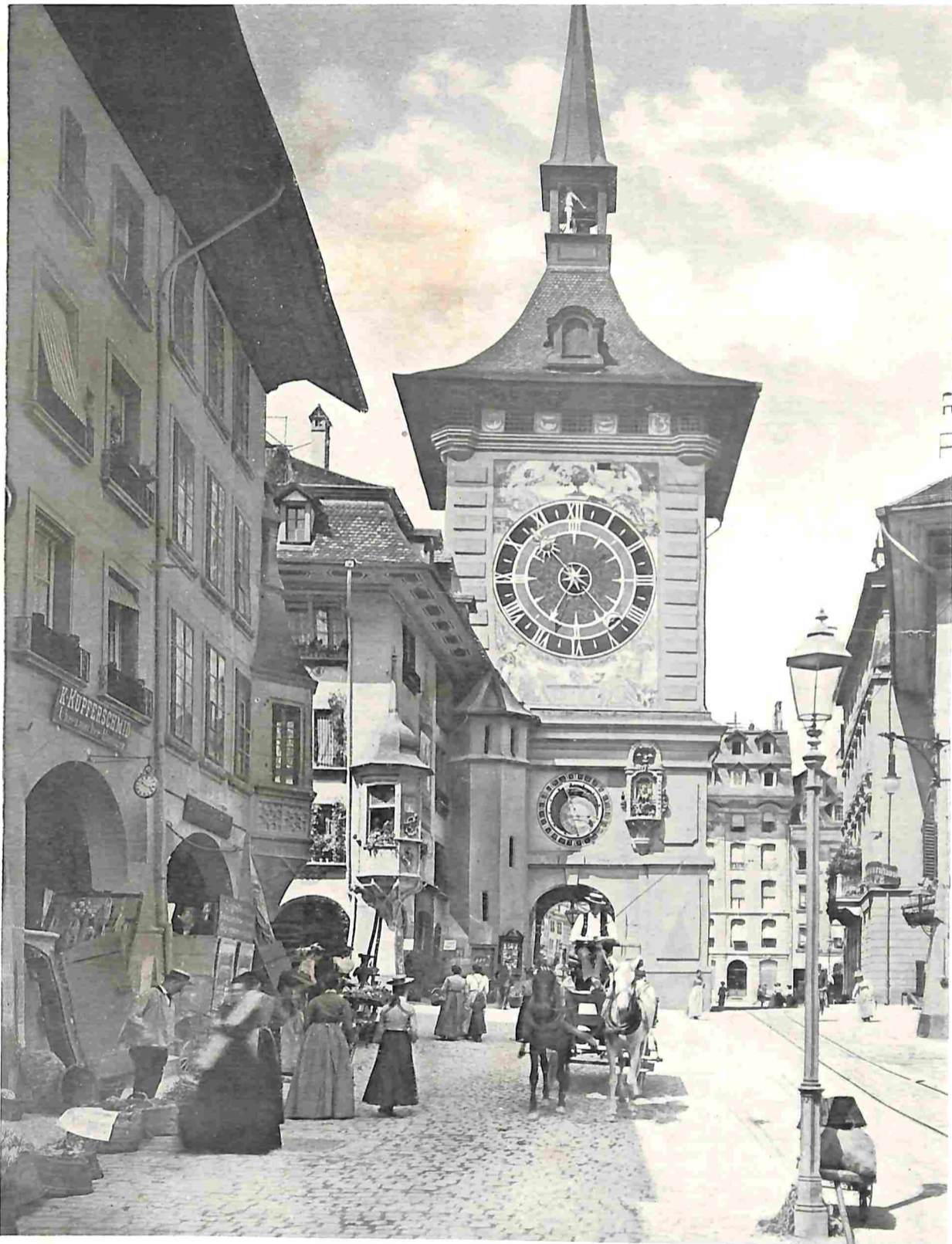

BUITEN

11^E JAAR GANG N^O. 41.

ZATERDAG 13 OCTOBER 1917.

BERN, DE ZWITSERSCHE_BONDSHOOFDSTAD. DE ZEITGLOCKENTURM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

JACK DE ZANGER, DOOR HUBERT FOOTNER (I)	BLZ. 482
BERN, DE ZWITSERSCHE BONDSHOOFDSTAD, DOOR G. WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 481, 484—489
HET VERHAAL VAN DEN DÉCORATEUR, DOOR MAURITS WAGENVOORT	BLZ. 487
TOETJES-ROLLERS, DOOR J. H. FABRE, VERTAALD DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS	„ 489
DE KONINGSVAREN, DOOR M., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 490—491
HET AMERIKAANSCH DUEL, DOOR EWALD GERHARD SEELIGER, (SLOT) (47)	BLZ. 491
ZWARTE TANDEN, DOOR G.	„ 492
STRAATJE IN HET GETEISTERDE SLUIS, (ILLUSTRATIE)	„ 492
VLINDERLEVEN (GEDICHT), DOOR J. VREEKEN	„ 492
WAT IS DE WAARDE EENER VROUW? DOOR G.	„ 492

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

JACK DE ZANGER.

EEN GESCHIEDENIS UIT HET HOOG NOORDEN VAN CANADA,
(I) DOOR HUBERT FOOTNER.

DE watervlakte van de breede, onbevaren rivier weerklonk ervan als een klankbord en de rustige heuvels gaven het terug, het vroolijke lied van een man met een vollen stem. De voordracht was niet bijzonder fraai, maar het geluid paste even goed bij de breede, zonnige rivier als het roepen van een eland in de Octoberwouden, of het huilen van een wolf in een stillen winternacht. De lust tot zingen en de blijheid der jeugd klonken er in door.

„Oh! pretty Polly Oliver, the pride of her sex,
The love of a grenadier he-er poor heart did vex.
He courted her so faithful in the good town of Bow,
But marched off to foreign lands a fighting the foe.”

De zanger leunde lui achterover op een heel klein vlot, dat gemaakt was van één enkelen drogen boomstam, die in vier stukken gekapt was, welke met een touw aan elkaar waren gesjord. Hij leunde met den rug tegen twee zeildoeken tasschen, die zijn mondvoorraad en al zijn wereldsche bezittingen bevatten, en een banjo stond tegen zijn opgetrokken been geleund. De stroom voerde hem mee, en de draaikolken draaiden het vlot om en om, zoodat hij een prachtig uitzicht had stroom op- en afwaarts en over de hooge heuvels, die zich langs de rivier verhieven. Van verre gezien leek de vlotter wel op een pop, die op een stukje hout dien machtigen stroom kwam afdrijven.

„I cannot live si-ngle, and fa-alse I'll not prove,
So I'll list for a drummer-boy and follow my love.
Peaked ca-ap, looped jacket, whi-ite gaiters and drum,
And marching so manfully to my tru-ue love I'll come.”

Na ieder vers liet de banjo een vroolijk obligaat hooren.

De zanger was blootshoofds, en de golven van zijn dikke, door de felle zon verbleekte haar vertoonden een dozijn tinten, van sienna tot oker toe; wat zijn gelaat betreft, dit paste bij zijn vijfen twintig jaar; een uitbundige levenslust was de voornaamste eigenschap die er op afgedrukt stond. Bijzonder knap was hij niet; hij had iets zeldzamers dan enkel knapheid, namelijk iets persoonlijks in lijn en kleur. Het was een gezicht, dat zich onderscheidde van de gewone typen die men elken dag ontmoet. Hij had heldere oogen, die uitkeken van onder mooi gevormde wenkbrauwen, en die donkerder waren dan zijn haar. De eene wenkbrauw was een beetje meer opgetrokken dan de andere, wat hem een enigszins spottend air gaf. In rust sloten zijn

lippen zich in een smalle, vastberaden lijn die een zekere vastberadenheid verried onder zijn blijmoedige jeugd.

Hij droeg een blauw flanelen hemd, dat open was aan den hals, met een wit-met-blauwen halsdoek, die losjes scheef was gestrikt, en voorts droeg hij een verschoten blauw werkpak, waarvan de broekspijpen bij zijn mocassins waren ingestopt. Deze mocassins vormden de eenige opschik van zijn kleedij; zij waren gemaakt van het fijnste witte reeënleer, en fraai beborst met zijden bloemen. In het Noorden is dergelijk schoeisel niet te koop, maar wordt wel gemaakt ten teken van gunst van de zijde der maakster.

Zóo zag Jack de Zanger er uit, terwijl hij daar in luie houding op zijn kleine vlot lag, en zich baadde in den heerlijken zonneshijn en zijn hart in zijn zang legde. Het was Juli op de Spirit rivier; hij was vijf en twintig en zijn bloed vurig. In de borst van zijn hemd voelde hij het gewicht van een klein zeildoeken zakje met geel goud, en hij wist waar hij nog veel meer kon krijgen.

Is het dus te verwonderen dat hij vervuld was van een behagelijheid zóo groot, dat ze bijna pijnlijk was? Terwijl hij zijn borst uitzette, wierp hij het hoofd in den nek en liet een schallend fortissimo hooren, dat weergalmdt tusschen de heuvels.

„T was the battle of Ble-enheim, in a ho-ot fusillade,
A poor little drummerboy was a prisoner made.
But a brave grenadier fou-ought hi-is way through the foe,
And fifteen fierce Frenchmen toge-ether laid low.

He took the boy tenderly in his a-arms as he swooned,
H opened his ja-acket for to search for a wound.
Oh! pretty Polly Olive-er, my-y bravest, my bride!
Your true love shall nevermore be to-orn from my side!”

Een poosje later dreef het vlot een breeden bocht om, en de gepleisterde gebouwen van Fort Cheever kwamen verder de rivier af in het gezicht. Jack's oogen schitterden en hij legde zijn banjo weg. Het was al een heelen tijd geleden dat hij zijn eigen rasgenooten ontmoet had, en wat heb je aan goud als je het niet kunt uitgeven?

Terwijl hij overeind ging zitten, begon hij zijn pagaai te hanteeren, en stuurde zijn vlot langzaam naar den linker oever, na den sterken stroom boven aan een eilandje te hebben verlaten. Hij schoot over een zandbank heen, en pagaaide door het trage water langs den oever waarop de nederzetting lag. Toen hij naderbij kwam, waren de gebouwen nog aan zijn gezicht onttrokken door den hoogen oever; slecht de punt van de vlaggestok van de „compagnie” liet zich zien. Het eerste menschelijke geluid dat zijn ooren trof was het woedende gehuil van een kleinen jongen.

Toen hij om de bocht heenkwam ontwaarde hij de oorzaak van al dit rumoer. Jack lachte en vergat zijn pagaai in het water te steken. De sloome stroom voerde hem naar de spelers van dit bedrijf, en zij waren te zeer met zichzelf bezig om hem op te merken. Een half-gezonken, platboomd schuitje lag aan den oever gemeerd. Op het einde, dat een dek had, zat een meisje met een blauwkatoenen japonnetje aan, op een kist, druk bezig met het inzeepen van een kind van een jaar of vier. Nog twee ivoorkleurige cupido's, de eene ouder, de andere jonger, speelden in het warme water van de gedeeltelijk volgelopen schuit. Hun kleeren lagen op een hoopje achter het meisje.

Zij was een heel knap meisje; alleen al het zien van haar deed Jack's hart een beetje sneller kloppen. Het was zoo lang geleden sinds hij er eene gezien had! Haar zachte lippen waren vastberaden opeen geklemd; met de eene hand hield zij het magere armpje van haar gevangene omvat, terwijl zij hem met de andere inzepte, totdat het zich kronkelende kleine lichaam in de zon glansde alsof het gepolijst was. Tegenstribbelen en gillen was tevergeefs. De andere twee kinderen speelden in het water, onverschillig voor het lijden van hun broertje. Het was duidelijk dat zij hun kwelling reeds doorstaan hadden.

Het meisje, dat plotseling voelde dat er een vreemdeling in aantocht was, sloeg een paar verschrikte oogen op. Haar gevangene, die den greep voelde verslappen, sprong met ongelooflijke vlugheid in het water der schuit, en terwijl hij vol vreugde net zoo lang spartelde tot de gehate zeep eraf was, voegde hij zich aan het andere einde bij zijn broertjes, veilig buiten haar bereik. Het meisje bloosde om hun naaktheid. Zijzelven staarden met open mond, zonder eenige verlegenheid, naar den vreemdeling. Het dikke kleintje zat daar maar in het water, verstijfd van verbazing, als een Buddhabeeldje in een rivier.

Iets in den gullen lach van den jongen man stelde het meisje gerust, en ook zij lachte een beetje, zij het dan ook nog steeds blozend. Zij gloeide van jeugd en gezondheid.

Hij stuurde zijn vlot langs de schuit, en terwijl hij opstond stak hij haar de hand toe, naar landsgebruik. Terwijl zij haastig haar eigen zeephand aan haar boezelaar afveegde, legde zij de hare in de zijne. Beiden beefden een beetje bij de aanraking, en zij wendden de oogen van elkaar af. Jack herstelde zich spoedig. Al was zij ook nog zoo bekoorlijk, een „inboorlinge” was zij toch, en daar om geoorloofd „wild” voor een blanke. Natuurlijk nam hij de wereld zooals hij haar vond.

„Jij bent Mary Cranston,” zei hij. „Dat zou ik geweten hebben, al was er ook een tweede als jij in het land,” voegden zijn oogen er brutaal bij.

Het meisje sloeg de oogen neer. „Ja”, mompelde zij. Haar stem verbaasde hem, en wekte het verlangen in hem, haar nog eens te hooren spreken. „Je weet niet wie ik ben, hè?” zei hij.

Zij wierp een vluchtigen blik op de hoës om de banjo. „Jack de Zanger,” zei ze zacht.

„Goed zoo!” riep hij uit. „Dat komt ervan als je beroemd bent!” Hun oogen ontmoetten elkaar, en zij lachten beiden, alsof het een alleraardigste grap was. Haar lach was zoet als het geluid van neervallend water in de ooren van een dorstige, en de naam waaronder hij bekend stond, en zooals zij die uitsprak, klonk hem bijzonder zoet in de ooren.

„Hoe wist je dat?” vroeg hij nieuwsgierig.

„Iedereen hier weet alles van iedereen,” zei ze. „Er zijn er zoo weinig! Je bent van over de bergen gekomen en hebt naar goud gezocht onder Mount Tetrahedron sinds laatstleden winter. De Indianen, die hier kwamen om handel te drijven, vertelden ons van je banjo en van de vele liedjes die je zong en die ze niet verstonden.”

Het vurige van zijn blik maakte haar verlegen. Zij zweeg plotseling, en om haar verlegenheid te verbergen, wendde zij zich tot de toekijkende cupido's.

„Andy, kom hier!” beval zij op zusterlijk-autoritair toon. „Colin! Gibbie! Kom hier en laat jullie aankleeden!”

Andy en Colin grijsden schaapachtig en bleven waar ze waren. De glimlach van Andy was tandeloos en tergend. Wat de jeugdige Buddha betreft, hij bleef onbeweeglijk op zijn duim zitten zuigen, en staarde den vreemde al maar aan.

Zij stampte met den voet. „Andy! Kom direct hier! Colin! Gibbie!” herhaalde zij op hulpeloozen, geërgerden toon.

Zij verroerden zich niet.

„Vooruit wat, apen die jullie zijn!” brulde Jack plotseling.

Alsof er een elektrische stroom door hen was gevaren, sprongen de beide oudsten tegelijk op en holden naar hun zuster toe, waarbij zij een omweg maakten langs den buitenkant van de schuit om Jack te vermijden.

Mary beloonde hem met een glimlach, en deelde de kleeren met geoefende hand uit. Andy, die zijn kleeren tegen zijn borst gedrukt hield, wilde over de loopplank naar den wal vluchten, maar werd nog net intijds gegrepen en teruggetrokken.

„Hij moet zijn haar laten knippen, omdat de stoomboot op komst is,” legde zijn zuster uit; „en ik weet waarempel niet hoe ik hem vast moet houden, als ik de anderen tegelijk moet aankleeden.”

„Geef hem maar eens hier,” zei Jack.

Andy, doodelijk beangst, werd op het vlot gedeponceerd, vanwaar ontvluchten onmogelijk was zonder den grooten man voorbij te moeten, en toen hij daar eenmaal was, werd hem bevolen zich zonder verdere smoesjes aan te kleeden. Mary keek bezorgd naar de beide anderen. „Ze beginnen koud te worden,” zei ze, „en ik kan ze niet allebei tegelijk aankleeden.”

Jack zat op den rand der schuit met zijn voeten op het vlot. „Geef mij het kleintje maar,” zei hij.

„Jij kunt toch geen klein kind aankleeden,” zei ze met een verleidelijk kuiltje in iedere wang.

„Toch wel, als hij een onderbroek draagt,” zei Jack kalm. „Aan 'n onderbroek is niks geheimzinnigs.”

„En bovendien zou hij schreeuwen als 'n mager varken,” voerde zij tegen het plan aan.

„Nee, dat zal hij niet,” zei Jack. „Laten we maar eens zien wat hij doet.” En inderdaad schreeuwde hij niet, maar bleef stil op Jack's knie zitten terwijl zijn hemdje over zijn hoofd getrokken en vastgeknoopt werd, en zoog hij op zijn duim, terwijl hij Jack aldoor maar zat aan te kijken met een doordringenden blik.

„Je weet goed hoe je 't met kleine kinderen moet aanleggen,” zei het meisje op dien lieven, zachten toon, die hem voortdurend opnieuw trof.

Hij keek haar aan met zijn spottenden glimlach. „En met de meisjes dan?” vroeg hij overmoedig.

Zij kleurde en bepaalde zich strikt tot Colin's knopen.

Toen Colin zijn hemd, broek en mocassins aan had, werd hij weggezonden, de plank over. Hij bleef op den wal omhangen, en schreeuwde zijn broertje, dat nog steeds gevangen gehouden werd, hatelijke opmerkingen toe. Terzelfder tijd werd het kleine kind in het kleinste lange onderbroekje gestoken, dat ooit gemaakt werd. Zijn beentjes waren zoo krom als van een bulldog. Jack leunde achterover en brulde van het lachen bij het zien van het ernstige gezichtje. Maar daar gaf Gibbie niet om. Hij kon wel loopen, maar gaf er de voorkeur aan met gekruiste beenen op het eene einde van de schuit te blijven zitten staren.

Vervolgens werd Andy op de kist gezet, terwijl Mary achter hem knielde, en haar schaar voor den dag haalde.

„Als je niet stil zit, worden de punten van je ooren er nog bij afgeknipt,” zeide zij streng.

Maar stilzitten was heel moeilijk onder het sarren van den wal af. „Wacht maar tot ik je te pakken krijg,” lispelde de tandenlooze, die hiermede bewees dat de taal der jeugd aan de ververwijderde Spiritrivier vrijwel hetzelfde is als in de Bowery.

Jack keerde naar zijn vlot terug en maakte de hoës van zijn banjo los. „As je goed oppast, zal ik 's 'n liedje voor je zingen,” zei hij, vermoedelijk tot Andy, doch naar Mary kijkend.

Op het geluid van het stemmen stond de jeugdige Buddha met het broekje aan plechtig op, en ging op den rand der schuit zitten, vanwaar hij den speler beter kon zien.

Jack koos een vroolijk deuntje, doch er klonk een nieuwe toon door in zijn zware stem. Hij zong zacht, want hij wilde geen an-

deren naar den oever lokken, waardoor zijn onderhoud met Mary onderbroken zou worden.

„Oh, the pretty, pretty creature!
When I next do meet her
No more like a clown will I face her frown
But gallantly will I treat her,
Oh! The pretty, pretty creature!”

De jeugdige Buddha verwaardigde zich te glimlachen, en een paar maal op zijn zitvlak op te springen bij wijze van applaus. Andy zat zoo stil als een verbaasde spitsmuis. Colin had nu spijt dat hij zichzelf van de schuit had af gesneden. Wat de zuster van den grooten jongen betreft, zij liet haar oogen niet zien, en hanteerde de schaar met loome bewegingen der handen. Zelfs een eenvoudig vroolijk liedje kan heel wat gevoelsverwarring stichten onder zekere omstandigheden. En de zon scheen en de rivier stroomde voort.

„Dank je,” zeide zij toen hij ophield. „Wij hooren hier nooit muziek.”

Jack vroeg zich af waar zij haar innemende manieren geleerd zou hebben.

Het haarknippen liep ten einde. Andy sprong op, en zag eruit als een kleine zebra, daar er om beurten donkere en lichte strepen om zijn hoofd liepen, en er een dunne lok op zijn voorhoofd afhing. Jack legde de banjo terzijde, en daar Andy zag dat er geen muziek meer kwam, ging hij er van door om Colin na te zetten. Het tweetal verdween achter den oever. Mary pakte de handdoeken, zweef, kam en schaar bij elkaar en maakte aanstalten hen te volgen.

„Toe, ga nog niet heen,” zeide Jack dringend.

„Ik moet weg,” zeide zij, maar bleef talmen. „Ik heb nog een heele boel te doen vóór de stoomboot komt.”

„O, die wordt enkel maar verwacht,” zei Jack, die zijn wijsheid putte uit ondervinding. „Die kan nog wel een week uitblijven.”

Mary scheen niet vurig naar heengaan te verlangen.

Een stout plan deed Jack's oogen in de laatste paar minuten heimelijk schitteren. Plotseling kwam hij met zijn idee voor den dag.

„Knip mijn haar ook 's,” gooide hij eruit.

Zij schrok en bloosde. „O, ik... ik... 't haar van 'n man zou ik nooit kunnen knippen,” stamelde zij.

„Wat is 't onderscheid?” vroeg Jack met goedgeveinsde onverschilligheid. „Haar is toch haar, zou ik zeggen, hè?”

„Nee, dat zou ik nooit kunnen,” zei zij naïef. „Ik zou er zeker verlegen bij worden!”

Hij vond het idee, dat zij er verlegen van zou worden, kostelijk. Hij stond nu, lager dan zij, op het vlot. „Kijk maar 's,” zei hij, terwijl hij het hoofd boog. „'t Is anders wel noodig. Ik zie eruit!”

Daar hij in deze positie haar gezicht niet kon zien, liet zij een oogenblik lang haar blik gaan over zijn dikke, zachte haar.

Zulk glanzend haar vond zij wondermooi. Het leek haar alsof de zon zelf er in geweven was.

„Nee, nee... dat kan ik niet doen,” herhaalde zij, maar ditmaal al heel weinig positief.

Hij draaide zich plotseling om, en ging op den rand der schuit zitten. „Verbeeldt je dan maar dat ik je broertje ben,” zei hij. „Ik kan je toch niet zien, dus dat maakt het je alweer makkelijk. Maar één enkel knipje, om te zien hoe 't gaat.”

De verleiding was te groot om te weerstaan. Zij boog zich naar hem over en de lemmeten van de schaar ontmoetten elkaar. In haar agitatie knipte zij een veel grootere lok af dan zij van plan was geweest, en er viel een heele pluk haar op het dek.

„O!” riep zij berouwvol uit.

„Nou zul je het heelemaal moeten doen,” zei Jack vlug. „Je kunt me niet zóó laten, want nu zie ik eruit als een halfgeknipten poedel.”

Met een schuldigen blik over haar schouder schoof zij de kist bij, en ging achter hem zitten. Gibbie, de jongste der Cranstons, was een ernstige en belangstellende toeschouwer. Jack trilde een beetje en glimlachte bij de aanraking van haar bevende vingers in zijn haar. Terzelfdertijd was hij zich niet onbewust van de decoratieve waarde van zijn weelderigen haardos, en het viel hem in, dat hij groot gevaar liep onder haar handen ontsierd te worden.

„Niet zoo kort als dat van Andy, alsjeblijft,” opperde hij een beetje ongerust.

„Nee, ik zal wel oppassen,” zei zij.

De schaar knipte druk verder, en het dikke, geelbruine haar viel overal op het dek neer. Mary keek er begeerig naar. Een glanzende lok viel haar in den schoot. Hij kon haar niet zien. In een oogwenk had zij den lok bij haar gordel ingestopt.

Ondertusschen ging Jack met glimlachen door. „Nog nooit is m'n haar zóó prettig geknipt,” mompelde hij. Hij zocht naar een middel om haar wat vrijer uit te doen praten. „Je was niet hier toen ik hier twee jaar geleden door kwam,” zei hij.

„Toen was ik nog op school,” antwoordde zij.

„Waar?”

„Op de zendingsschool aan 't Cariboumeer.”

„En beviel het je daar?”

Hij voelde aan haar vingers dat ze de schouders ophaalde. „Beter was er niet te vinden,” zei ze kalm.

„'t Is schand!” zei Jack. Hierin lag veel onuitsgesproken. „Schande dat je met die wilden moest omgaan,” lag er in den zin zijner woorden, en zij begreep dit. (Wordt vervolgd.)

BERN. KIKJE IN EEN DER VOORNAAMSTE STRATEN, DE SPITALGASSE.

BERN, DE ZWITSERSCHE BONDSHOOFDSTAD.

MEN zou, niet ten onrechte, aan de Zwitsersche Bondshoofdstad, den bijnaam van „de stad der beren” kunnen geven.

Haar naam ontleent zij trouwens aan die dieren.

Toen in het einde der twaalfde eeuw Berchtold von Zähringen den grondslag legde van de kleine nederzetting, waaruit later de groote stad groeide, besloot hij haar den naam te geven van het eerste beest het beste, dat zou voorbijkomen. Hij en zijn gezelschap wachtten en wachtten, doch geen dierlijk wezen liet zich zien; het leek wel of geen het waagde het eerst te voorschijn te komen, hetzij uit angst voor naijverige natuurgenoeten, hetzij omdat de ijdelheid niet groot genoeg was, eene menschelijke woonplaats naar zich te doen noemen. Doch daar kwam heel bedaard bruintje de beer, die toen met vele verwanten nog vrij en frank in de bosschen van het Berner land leefde, aanstappen; hij bromde wat, zeker om zich „te melden” bij het hooge gezelschap, en ging verder. Hij was de eerste en daarom kreeg de stad zijn naam; in oude oorkonden heet zij dan ook Baern, en niet Bern, zooals het eerst later geworden is.

Herinnert haar naam, zooals die tegenwoordig gespeld wordt, niet onmiddellijk aan den viervoeter, overigens wordt de gedachte aan hem levendig genoeg gehouden.

Het stadswapen bevat eene afbeelding van hem, evenals dat van het kanton, waarvan Bern de hoofdstad is; ook op straat ontmoeten wij hem in allerlei voorstellingen en figuren.

Niet dat men bevreesd behoeft te zijn, hem in levende lijve te ontmoeten, dat niet. De Berners hebben, naïef genoeg, een tiental jaren geleden getracht, beoefenaars van de jacht naar hun stad en gewesten te lokken, door af en toe berichten in hun pers te verspreiden over het vangen, in het Berner land, van nog in 't wild levende beren. Het gevolg was, dat er een enkele nimrod naar Bern kwam, doch heel wat personen, die enkel in steden- en natuurschoon belangstelden, en in de bewondering daarvan niet gestoord wenschten te worden door een beer, wegbleven. Dat was niet het bedoelde resultaat, en daarom werd verder van die wijze van reclamemaken tot bevordering van het vreemdelingenverkeer maar afgezien.

De beren, die men in Bern ziet, doen geen mensch kwaad. Wel zitten zij op de randen der fonteinen of om de standbeelden heen, welke Bern voor haar beroemde zonen oprichtte, zij loopen ieder uur in de rij voorbij, op den Zeitglockenturm, of wel zij vertoonen zich voor winkels en aan openbare gebouwen en zelfs ziet men ze dansen met lieve Bernsche

meisjes, doch al die beren zijn van steen, metaal of papier.

Waren de kerken er niet om te bewijzen, dat Bern een christelijke stad is, men zou zich somtijds in een dier Indische steden wanen, waar men ieder oogenblik een figuur of beeld ontwaart van een heilig dier.

Inderdaad is de Berner na aan een beren-cultus toe; om zich daarvan te overtuigen behoeft men slechts den Bärengraben in het Nydeckkwartier te aanschouwen.

Weer of geen weer, morgen, middag of avond, er staan altijd menschen om heen, die de beren komen vertroetelen en ze vergasten op hun geliefkoosde versnapering: groote wortelen en knollen, waarvan altijd, door de goede zorgen van een paar handige kooplui, een groote hoeveelheid bij de hand is. Op grappige wijze, door buitelingen, kapriolen en het trekken van een oolijken snuit, betuigen de „enfants chéris” van Bern hun dank, en niet minder koddig is hun vragen en bedelen om de lekkernij waarop zij zoo verzot zijn.

Dezelfde familie bewoont al een eeuw den kuil en is bijzonder tam; iemand die wat veel aan Bacchus geofferd had op een avond en er in viel, werd er den volgenden morgen uitgehaald, zonder dat de beren hem ook maar een haar gekrenkt hadden.

Zij behooren tot de welgestelde bewoners van Bern; de kosten, noodig voor hun onderhoud, zijn lang niet zoo hoog als de rente van het kapitaal, dat hun behoort.

Driemaal achtereen erfden zij van ongetrouwde oude dames, het laatst werd hun zelfs frs. 10.000 vermaakt.

Een Berner hield, vóór zijn vertrek uit Buenos-Aires, onder zijne daar verblijvende landgenooten eene inzameling voor „die Mützen” (bijnaam van den beer) en kon eenige honderden francs mee naar zijn geboortestad nemen.

De berenkuil ligt juist voor de Nydeckbrug, welke zijne mooie steenen bogen al eenige eeuwen over de Aar spant, die aan drie kanten om de stad stroomt, zoodat deze op een schiereiland staat.

De naam „Nydeck”, doet tal van geschiedkundige herinneringen uit Bern's verleden opdoemen.

De Nydeckwijk is het oudste gedeelte van de stad.

In den tijd toen de ontlukende derde stand, de burgers en poorters, zich tegen den roofzieken adel moesten teweestellen en de jonge door hen gestichte steden verdedigen tegen naijverige edelen, die met geweld den burgers de vruchten van hun arbeid wilden ontnemen, toen besloot de reeds genoemde Berchtold Hertog von Zähringen het kasteel Nydeck te versterken. Hij

liet het met een forschen muur omringen en er een gracht omheen graven. Hij hoopte, dat het zoo een hecht bolwerk zou zijn tegen de geweldenarijen van den hoogen adel, die zich schuldig maakte aan allerlei willekeur en rechtsschennis tegen den kleinen Zwitserschen adel, die zelf zich aan landbouwwerk en handel wijdde, en door zijn eenvoudige levenswijze zich dikwijls nauwelijks van den burgerstand onderscheidde. In de nabijheid van het sterke kasteel zich vestigend, genoten zij, die er omheen kwamen wonen, de bescherming daarvan en al spoedig ontstond er een nederzetting van verscheidene honderdtallen zielen. Deze ontvingen van Hertog Berchtold een bestuur van tamelijk vrijzinnigen aard; de plaatselijke wetten en verordeningen liet hij door Keizer Hendrik VI bekrachtigen, die dat den machtigen Hertog niet durfde te weigeren; het afslaan van het verzoek had hem wellicht tot een verklaard tegenstander der Hohenstaufen gemaakt.

Bern verloor in 1218 zijn beschermer, doch toonde zich in den strijd, welken het meermalen gedwongen was te voeren, vastberaden en dapper. Inzet en resultaat waren haar „onafhankelijk bestaan”.

Moedig hield zij stand tegen vele en machtige vijanden. Zoo verijdelde zij wat haar betreft, het plan van Rudolf van Habsburg, van Zwitsersch grondgebied heer en meester te worden; eene belegering in 1291 tegen de stad ondernomen verliep voor hem vruchteloos. Het kleine Bern, dat nog slechts een gering deel van het tegenwoordige Nydeckkwartier besloeg, weerstond den aanval op haar vrijheid glansrijk.

In deze tijd ontstond de Predigerkerk, het oudste godshuis van Bern, waar Zwingli in 1528 zijn bekende rede hield, waardoor de senaat „door zijn gunstige beschikking” bewogen werd er toe bij te dragen, dat het Protestantisme ingevoerd werd in het kanton Bern.

Bern had haar gebied langzamerhand tamelijk uitgebreid en was in 1354 reeds een stad van belang, toen zij tot het eedgenootschap toetrad, waarvan reeds oudere steden als Zurich, Lucern en de Woudsteden deel uitmaakten, waar de bevolking aan de dwingelandij van de landvoogden, door den Keizer aangesteld, een einde had gemaakt.

Onderlinge naijver en twist met zustersteden waren oorzaak dat Bern aan het verbond afvallig werd, en in den strijd tusschen Hertog Leopold van Oostenrijk en het eedgenootschap slechts den rol van toeschouwer vervulde.

Echter zag het spoedig genoeg het onverstandige in van kleinzielige politiek op eigen hand te drijven en maakte dan ook na korten tijd weer deel uit van het verbond van steden met de kantons, aan het hoofd waarvan zij stonden.

Bern kenmerkt zich door gestadigen vooruitgang in welvaart en toename van inwoneraantal en gebied. Het geniet een gezonde jeugd, waarin een slag of een stoot het organisme niet blijvend schaden, het is fier door zijn jonge frissche kracht.

In den oorlog tegen Karel den Stoute neemt het de leiding; bewust van zijn sterkte zendt het den machtigen Hertog van Bourgondië eene oorlogsverklaring. Deze, gebelgd over zooveel vermetelheid, zal dat boerenvolk, zooals hij de Zwitsers betitelde, dat het hoofd niet wil buigen, toonen wie hij is, en het ten onder brengen.

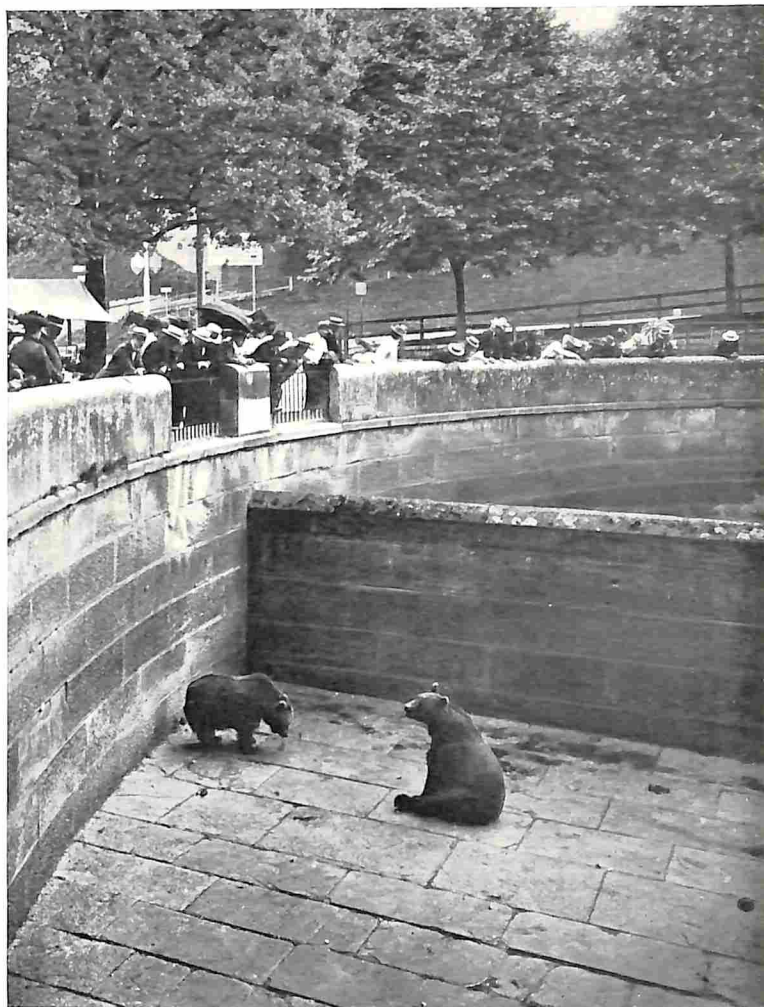
Met een leger van 60.000 man rukt hij op; 20.000 Zwitsers slechts staan daar tegenover, doch Karel's leger wordt jammerlijk op de vlucht geslagen.

Knarsetandend van woede brengt hij een nieuwe krijgsmacht op de been en trekt van Lausanne op naar Bern. De Zwitsersche stad zal het zwaar ontgelden; zij zal er bijzonder voor boeten, dat zij hem, Karel, die zelfs Frankrijk's koning in boeien sloeg, zoo hardnekkig het hoofd durft te bieden en zoo energiek de banden, welke het eedgenootschap samenbinden, vasthoudt. Doch een kleine troep Berners houdt hem op. Adriaan van Bubenbergh, voor wien het dankbare nageslacht een standbeeld zette, bezet met een kleine schare verdedigers Murten.

„Haast u niet mij te hulp te komen,” schrijft de dappere Berner aan zijne stadgenooten, „ik zal tot den laatsten man standhouden, brengt gij echter intusschen de noodige krijgsmacht op de been om onzen vijand aan te vallen”.

Murten hield stand, Murten viel niet; Bern was gered. Het liet den tijd niet ongebruikt voorbijgaan en weldra brak een leger van 34.000 man op, om den indringer te verdrijven. De Bourgondiërs vloten andermaal voor hun numeriek veel zwakkeren tegenstander.

Berners hadden het voorbeeld gegeven van opofferingsgezinden moed in den kamp met den belager van de onafhankelijkheid der jonge Zwitsersche staatjes. Daardoor gestaald en zelfbewust, meen-

BERN. DE BERENKUIL, DIE ALTIJD VEEL BELANGSTELLING TREKT.

den zij leiding te mogen geven aan de aangelegenheden van het eedgenootschap.

Door de overwinning op de Bourgondiërs een groot denkbeeld van eigen kunnen gekregen hebbend en bouwend op hun kracht, overschreden de verlangens naar macht, de zucht naar uitbreiding van de Berners de grenzen van het gebied, dat eigendom van de stad was. De heeren van Waadtland en Aarau werden aangevallen en overwonnen; hunne gewesten, gevoegd bij het kanton Bern, vergrootten dat niet onaanzienlijk. In dit tijdvak, van machtsbewustzijn en ongebreidelde ontplooiing van de krachten, welke er in het Berner volk scholen hetwelk afgesloten wordt met den hervormingsstrijd, welke den rijkdom en het grondgebied van tal van kloosters en geestelijke broederschappen opleverde,

BERN. HET STADHUIS EN DE OUDE KATHOLIEKE KERK.

BERN. MARKT MET - OP DEN ACHTERGROND - HET PARLEMENTSGEBOUW.

verre schoone openbare en particuliere gebouwen, de keken en sommige burgerhuizen, welke in het oudste gedeelte van Bern een stukje „middeleeuwen” vormen.

Daar is ten eerste het in 1405—1416 gebouwde en in 1868 herstellde raadhuis, met de wapenborden van alle gemeenten van het kanton Bern; als 't ware een permanente tentoonstelling van heraldiek. De breed uiteenlopende trappen en het uitbouwen daarboven zijn te forsich van het gebouw zelf, dat er half achter schuil gaat. Op den ophang zelf rust echter het oog met welgevallen, en door zijn architectonische behandeling, en door de gewassen welke als oplopende miniatuurplanten zich aan weerskanten van de treden rijen. In dit gebouw zetelde de Grootte Raad en de Raad der Twee Honderd, welke laatste reeds in 1294 werd ingesteld.

Hier werden de besluiten genomen, waardoor Bern's macht en grenzen uitgebreid en de invloed der burgers, aristocratisch van denken en opvattingen, uit welke kringen de regeerders voortkwamen, dien van de overige bevolking steeds meer verdrong en onderdrukte.

Naast het stadhuis verheft zich het kerkgebouw, dat aan de secte der Oud-Katholieken behoort, die zich na den strijd, welke in de zeventiger jaren tusschen het kantonale bestuur en de Rooms-Katholieken in dit overwegend Protestantsche land, bijna even hevige gevoerd werd als in Pruisen, in de bijzondere gunst van de stedelijke regeering mocht verheugen.

Het meest indrukwekkende gebouw uit den tijd der middeleeuwen is wel de van 1421—1502 gebouwde grootte domkerk met zijn, naar voorbeeld van die te Ulm gebouwden, 100 M. hoogen toren en zijn prachtig hoofdportaal, met breeden ingang. Zooals de trap voor het raadhuis te forsich is in verhouding tot het gebouw zelf, zoo is de geweldige toren te hoog en te machtig in vergelijking met het kerklichaam dat men bij den aanblik van den toren veel breeder en hooger zou mogen verwachten. Toren en kerkgebouw dragen voor den ongewijde in de bouwstijlen duidelijker de kenteekenen van den Gothischen stijl, dan het stadhuis.

In deze kerk ligt de stichter van Bern begraven, eveneens de landvoogd Friedrich Steiger; verschillende wapenborden van kinderen van verscheidene patriciërfamilies (ook dat van Berchtold von Zähringen is er) brengen eene kleurige afwisseling teweeg in het wel wat eentonige van het inwendige van het kerkgebouw, waarvan de schoone gebeeldhouwde kansel en prachtig geschilderde ramen van het koor, eene bijzondere vermelding waard zijn. De banieren, op Karel den Bizondere vermeldend in den slag bij Granson, zijn er niet meer en bevonden zich thans in het historisch museum; tapijten, uit de tenten van den vermetelen hertog afkomstig, hangen er echter nog. Nog aan een ander geschiedkundig feit wordt men in de grootte domkerk herinnerd: aan den kant van den grooten toren, bij den hoofdingang, zijn 700 namen gegraveerd van de in 1798 tegen de Franschen gevallen burgers.

De bouwkunst in Bern is niet van bijzonder fijnen aard, de verhoudingen zijn niet bepaald zuiver, en ook heeft zij geen sterk sprekend eigen karakter. Toch is zij opvallend en eigenaardig om tweemaal redenen: statigheid en breede goeddelijkheid. Dat komt vooral uit bij de vele torens, welke men voor het meeren-deel in de hoofdstraat aantreft, die men daarom gerust den naam torenstraat zou mogen geven.

Daar verheffen zich de Gevangentorens, de Goliathtoren en als de merkwaardigste de Zeitlockentoren. Deze dateert uit de

vijftiende eeuw en maakte eertijds deel uit van de vestingwerken, zooals dat ook met de Gevangentorens het geval was.

De Zeitlockenturm is een bezienswaardigheid, welke in tijden van vrede jaarlijks duizenden vreemdelingen komen aanschouwen. Vooraf het uurwerk wekt de belangstelling. Ieder vol uur klept een hant aan met zijn vleugelen en kraait een minuut vóór en een na het slaan van de klok, een geharnast ridder slaat met een klein hamer op een klok, terwijl erin een pop op een troon loopt, die door het bewegen van den scepter, welke de figuur in de hand houdt, het uur aangeeft. Merkwaaardig zijn ook de schilderingen om de wijzerplaat heen; het oudste uurwerk geeft den zonnetijd aan.

Een aardige afwisseling in het stadsbeeld brengen de vele fonteinen, evenmin van hoogontwikkelde kunstzin getuigend en wat grotesk, doch grappig door de humoristische behandeling; de onvermeidelijke beren ontbreken natuurlijk niet. De fonteinen vormen een levendige vroolijke tegenstelling met het ernstige, gesloten karakter der huizen, welke bijna allen van zandsteen zijn gebouwd en in de 17e en 18e eeuw werden gesticht.

De buitenkant der huizen innemen en waar winkels zijn gevestigd, maken den indruk, vooral door de uitstekende steunberen, alsof de woningen in den grond geworteld staan, alsof zij onverzettelijk zijn.

Zoo bouwde wel een patriciërgeslacht welks voorvaders koningen en vorsten weerstonden, hunne macht door onderwerping van adellijke dynastieën uitbreiden en aan de spits van het eedgenootschap stonden. Deze massieve, sterke en statige huizen dragen het karakter van den trotschen burger, die den vrijzinnigen geest van zijn voorvaders verloor, wiens hand zwaar op de overwonnen gewesten Waadtland en Aarau drukt en het volk zijn aandeel aan het bestuur geheel wist te ontrukken.

De oppermachtige raad der tweehonderd, die bestond uit burgers, die allen aan elkaar verwant waren, zoodat een ware familieregeering ontstond, zorgde wel voor het uiterlijk aanzien der stad; de straten, die bijna alle Oost-West loopen (iedere zijde heeft dus op haar beurt zon) waren zindelijk, goed geplaveid en veilig, doch een frisch, actief stadsleven, niet beperkt door allerlei dwingende bepalingen, kon zich niet ontwikkelen. Evenmin werd bijzondere zorg gewijd aan de belangen van handel en nijverheid.

Het kan dan ook geen verwondering baren, dat, toen de denkbeelden der Fransche omwenteling doordrongen, Waadtland en Aarau aan hunne ontevredenheid door een opstand tegen het kantonale bestuur te Bern luchtgaven. Geholpen door de Franschen overwonnen zij, en in 1798 kwam Bern onder de oppermacht van Frankrijk.

In 1803 werd het door Napoleon I zijne zelfstandigheid hergeven, welke met enkele niet ongunstige wijzigingen op het Wiener congres van 1815 bevestigd werd.

Sinds 1849 is Bern de hoofdstad van den bond van kantons, welke te zamen Zwitserland vormen en is het de zetel van de Bondsregeering en de departementen.

De Bernsche bevolking is sinds eeuwen vertrouwd met het bekleeden van openbare en staatsambten, de koopmansgeest is er niet zoo ontwikkeld, handel en nijverheid nemen geen groote plaats in, zooals in Bazel b.v.; ook is Bern niet zoo bepaald vreemdelingenstad als Zürich en Luzern, evenmin is het universiteitsstad als Lausanne. Wel kuzern even personen uit andere streken Bern bezoeken en ook heeft Bern een hoogeschool, waar jaarlijks ongeveer 1600 studenten college loopen; doch van overvloedige aard is dat niet. Bern is vóór alles ambtenaarsstad. Op de ministerieele departementen, op de regeeringsbureaux en die van het kantonale bestuur werken honderden personen; bovendien zijn te Bern de gezantschappen en consulaten gevestigd van de voornaamste staten ter wereld.

Ook is Bern de zetel van verschillende internationale vereenigingen en lichamen.

In de eerste plaats van de vereeniging der post- en telegraafdiensten in de verschillende landen, waaraan het bekende gedenk-teeken, de aardbol, door vijf vrouwenfiguren (de werelddeelen) omzweefd, herinnert. Dan hebben de Internationale vereeniging tot bescherming van den industrieelen eigendom en die van den geestelijken eigendom, te Bern haar zetel.

Bern is de stad van den geestelijken arbeid, welke daar een ruimere plaats inneemt ten opzichte van den handenarbeid dan in menig andere stad. Het is de stad der grootte, internationale congressen.

Hoe dikwijls hebben de bondspaleizen, waartusschen de machtige koepelbouw van het eedgenootschappelijk parlamentsgebouw sinds 1901 zich verheft, niet geleerd uit alle beschaafde landen der wereld binnen hunne muren gezien.

Voor een betrekkelijk kleine stad als Bern — het heeft slechts

120,000 inwoners, heeft het opmerkelijk veel instellingen in dienst of ten dienste der wetenschap. Er zijn vier groote bibliotheken, die van den staat, die van de Universiteit, die van de stad en die van het Zwitsersch natuurgenootschap. Dit laatste heeft ook een goed ingericht museum, dat veel bijdraagt tot de verspreiding van de kennis der natuurwetenschappen in de vaderstad van den beroemden Haller, voor wien op het plein voor de Universiteit een standbeeld is gezet. Laboratoria en klinieken zijn er ter bevordering van geneeskundige en scheikundige wetenschap. Op het Kirchenfeldplein verheft zich een gebouw, in den laatsten tijd verrezen; dat is het geschiedkundig museum, waarin zijn bijeengebracht een schat van voorwerpen, welke herinneren aan het verleden van Bern en aan dat van Helvetia.

Hier op het Kirchenfeldplein zijn wij in het nieuwe Bern, dat zich in ruime villa's en huizen, kleinere arbeiderswoningen, en breede wegen op den tegenovergestelden oever van de Aar heeft uitgebreid, van die waar de oude stad gevestigd is. Daartoe moesten de oude schansen en bolwerken verdwijnen, welke in schoone wandelwegen zijn veranderd. Door die te volgen, geniet men onder het schaduwrijke lommer der boomen verrassende kijkjes op de huizen, torens, kerken en poorten, welke het kleine schiereiland in de Aar, in den ijstijd door den Aargletscher gevormd, bedekken. De rivier slingert zich kronkelend door de stad en scheidt die in twee deelen, welke verbonden zijn door verscheidene oude steenen- en nieuwere ijzeren bruggen, waarvan de Kirchenfeldbrug de grootste afmetingen heeft, want zij is niet minder dan 229 M. lang en 13 M. breed, terwijl zij zich 40 M. boven de Aar verheft.

Voor 's avonds, als de avondzon de Eiger, Mönch en Jungfrau zachtrose tint, vormen de vervagende omtrekken en lijnen van de reeds in het halfduister ondergegangene huizen, daken, boomen, torenspitsen, de bruggen, waarover de oude en de nieuwe stad elkaar de hand reiken, met als achtergrond de in de bleeke schijnsels van den scheidenden dag blozende bergwereld, een onvergetelijk schouwspel, dat zich in het heldere water van de Aar herhaalt.

Wanneer dag en nacht gelijk zijn in duur, wacht nog een andere verrassing. Door een eigenaardig schaduwbeeld teekent zich plotseling op het blanke reine voorhoofd van de Jungfrau de geheele figuur af van het eedgenoetschappelijk wapen, het witte kruis op het roode veld; een zinnebeeld van de maagdelijke, ongeschonden eenheid en zelfstandigheid van den Zwitserschen bondstaat.

Overneming verboden.

G. WIJGMANS.

Het verhaal van den décorateur.

WIJ zaten, 't is al 'n twintig jaar geleden, in een schemerig zomeravonduur in den tuin van den schoolmeester, aan de Seine, bij Parijs. Mooi was de zon ondergegaan, en tegen den nog lichten avondhemel kartelden de boombladeren zich af als festoenen van zwart kant. Er was een rust over het land, alsof niet de groote stad, op een half uur afstands, wier lichtschijs in den schemer opsteeg, in de verte loeide als een zee. Ik was te gast bij Hollandsche vrienden, die daar jarenlang woonden en met de dorpingen vertrouwelijk omgingen. Zoo kwamen wij ook wel eens bij den schoolmeester, en vonden daar soms diens vriend, den décorateur. Dien avond was ons gesprek op oorlogvoeren gekomen, zoo gewoontjes, en wij spraken er over zonder er veel bij te denken, totdat onze vriend de decoratieschilder zei: „de priesters hebben het altijd maar over de hel; zij kennen niet den oorlog: die is veel verschrikkelijker”.

Hij was een reus in volle levenskracht nog, maar hinkte bijna onmerkbaar. Zijn verweerd en doorgriefd gezicht met de doordringende blauwe oogen en de frissche kleur deden hem jonger lijken dan hij was. Zijn mond was vast gesloten en gaf wilskracht en zwijzaamheid te kennen. Zijn baardeloos en magere gelaat, dat van een geestelijke had kunnen zijn, had fanatieke trekken. Gewoonlijk zweeg hij, maar zijn opmerkingen getuigden van hooge intelligentie.

Terwijl de anderen spraken zat hij meestal stil voor zich heen te kijken, de wenkbrauwen samen getrokken, om zijn mond een trek van diepe neerslachtigheid. Toch kon hij aangenaam praten, zoodra een onderwerp hem meesleepte, en wekte dan wel eens een vroolijkheid op, waarin hij zelf niet deelde. Een sympathieke kerel, wyl ieder hem kende en waardeerde om de groote hartelijkheid, waarmee hij, ongetrouwd man, hun leven meeleeftde.

„He ja,” zei de gastvrouw, „je bent eigenlijk Lotharinger, niet waar? Je zult dus den oorlog wel kennen”.

„Ik ben Lotharinger, ja”, antwoordde de décorateur, terwijl hij zijn houten pijpje tegen de ijzeren spijkers van zijn hak uitklopte om het op te bergen.

„Maar m'n familie was uit Champagne. Toch woonden de onzen al sinds een eeuw in Sainte Marie-aux-Chênes, bij Metz. Wij waren welvarend, ofschoon er in den omtrek rijkere boerenfamilies waren. Een groot gezin, hè? Zeven kinderen, moeder al een jaar of twaalf dood, kort na de geboorte van mijn broertje Petit-Jean gestorven, die wij zoo bleven noemen, ofschoon hij al aardig uit de kluiten schoot. Wij waren toen maar met vijf kinderen, maar vader hertrouwde met een jonge weduwe, die hem een kleintje meebracht, en hem bovendien binnen een jaar nog een dochtertje gaf. Wij waren gelukkig en tevreden: hard

werken, maar gezond. Mijn oudste broër, pas uit den dienst, stond op trouwen met een meisje uit Saint-Privat”.

„Ofschoon ik nog heel jong was”, ging de verteller voort, nadat hij even peinzend voor zich uit gekeken had, „toch had ik al zoo'n beetje verkeer met een nichtje van me *à la mode de Bretagne* uit Gravelotte. Zij was mooi en goed als het daglicht. Zoo was het wel alles geluk in onzen kring. Wij dachten aan geen onheil. Toen op een dag de *maire* ons vertelde, dat er oorlog was uitgebroken tusschen ons en de Pruisen, hij-zelf wist niet waarom. M'n broer Antoine moest dadelijk weer dienen, ging heen met mijn zwager. Geen van tweeën heb ik ooit teruggezien. Niemand heeft zelfs ooit vernomen, waar zij zijn gesneuveld”.

* * *

Opnieuw hield de verteller even stil. Hij stak een sigaret op, die een der luisteraars voor hem gerold had, en zei: „*merci, mon vieux*”. Het leek of zijn stem was verzwakt, toen hij voortging met spreken; maar dra herwon zij haar kracht van kalmte en zelfbeheersching.

„Niemand in ons dorp had eigenlijk een flauw begrip wat oorlog was, wat de *Prussiens* van ons wilden, en als gewoonlijk gingen wij voort met ons landwerk, want de oogst moest gauw binnengehaald worden. Ons dorp was maar klein, enkel de *maire* ontving een krantje uit Metz, en wel hoorden wij van de verwoestingen, door de *Prussiens* op hun weg aangericht, maar de geesteskring van landvolk is beperkt. Nog leefden wij voort zonder angst, toen wij in de eerste helft van Augustus een

BERN. DE DOMTOREN.

troepje uhlanen zagen, die ons geen kwaad deden, en die wij stil lieten komen en weer heengaan".

„Maar nu hoorden wij al onder het doortrekken onzer troepen dagelijks het bulderen van kanonnen, kwam ook voortdurend het gerucht van het naderen van den vijand, die vluchtelingen voor zich uit dreef. Hij had Amenvillers, had Saint-Hubert platgeschoten, de inwoners vermoord, omdat die zich tegen hem hadden verzet. Wá-blijf? Mocht dat dan niet? Moest men zich dan maar gewillig overgeven, laten mishandelen? Men zou zich niet mogen verdedigen tegen een indringer, die huis en hof komt verwoesten? *Allons donc!* Praatjes. De mannen van Sainte-Marie wilden dat wel eens zien. Zij zagen het spoediger dan zij verwacht hadden. Den 16en Augustus al, nadat dien en den vorigen dag onze troepen ons dorpje hardnekkig tegen hen hadden verdedigd, drongen *ces sales cochons* bij ons binnen. Wij verdedigden natuurlijk ons leven en goed. Dat spreekt toch van zelf. De vrouwen bleven niet achter. Ieder deed wat hij of zij kon doen om den vijand te weren, niemand had zich wat te verwijten. Te vergeefs. Toen wij de eerste vlammen uit ons arm dorp, dat al half verwoest was, zagen opgaan, vluchtten wij in krankzinnige haast weg: m'n vader met m'n stiefmoeder, die ons gezin weer gauw zou hebben vermeerderd, Petit-Jean en ik, anderen nog van familie en vrienden. Wij wisten niet waarheen, en de verwarring was zoo groot, dat toen wij meenden ergens in een afgebrand huis, waar de vijand in wijden omtrek niet was te bespeuren, in veiligheid te zijn, althans voor den nacht wat rust te kunnen vinden, mijn stiefmoeder bemerkte, dat zij haar dochttertje uit haar eerste huwelijk onder weg was kwijt geraakt.

„Natuurlijk kwam er onder die omstandigheden niets van rusten, te minder wijl wij voortdurend uit den slaap werden gehouden door het verre kanongebulder. Wij overlegden wat te doen stond om het kind te zoeken: er schoot ons drieën, mijn vader, mij en Petit-Jean niets anders over dan terug te gaan naar Sainte-Marie.

„Mijn vader verlangde dat te eër, wijl hij hoopte, popelde veel meer, om te weten wat er van onze hofstede nog over zou zijn, en of hij misschien nog wat méér redden kon. Zoo besloten wij dan terug te gaan, maar niet tezamen, langs drie verschillende wegen, waarvan ik den kortsten kreeg wijl ik door mijn mankheid, nog verergerd door de wilde vlucht van den vorigen dag, minder snel liep dan vader of broer. Goed, wij gingen op weg, en zagen elkaar weer. Maar onder welke omstandigheden, groote God!"

Deze laatste woorden had de spreker geuit in een versmoorden snik van ontroering. Hij wierp het eindje van zijn sigaret met hevigheid tegen den grond en, na een oogenblik, ging hij weer bedaard voort:

„Kruipende haast door heggen en door den nog half te veld staanden oogst, door greppels en afgebrande hoeven, die ik kende, omdat zij behoorden aan vrienden, had ik gauw Sainte-Marie bereikt, zonder door de vijandelijke troepen gezien te worden, ofschoon ik hen in grooten getale overal in de verte waarnam. Van de kleine meid, die ik zocht, natuurlijk geen spoor. Misschien was zij met andere vluchtelingen mee. Trouwens, ik zag geen bekend gezicht om iets haar aangaande te vragen. Vlak bij ons verwoeste dorp stond een hooiberg, nog maar gedeeltelijk verbrand. Met de bedoeling om van zijn hoogte uit te spieden naar ons huis, klom ik er tegen op. Misschien was het de uitputting van den vorigen dag en daarop volgende rusteloozen nacht, welke mij, toen ik het zachte hooi onder mij voelde, haast plotseling deed inslapen. Ik weet niet hoe lang ik sliep, misschien een paar uur, toen ik wakker werd door het geluid van een komenden troep militairen, van den vijand natuurlijk, en plotseling de stem van mijn vader hoorde, die riep: „wat beteekent dat?"

„Stelt u mijn schrik voor, nog verergerd, doordien ik ook de stem hoorde van Petit-Jean, die antwoordde: „ze willen, dat ik hun den weg wijs naar Metz".

Er volgden vloeken, er kwam gepraat van de *Prussiens*, ik kroop naar den rand van den hooiberg om te zien wat er voorviel en zoo mogelijk vader en broer te hulp te komen, toen ik tot mijn woede dien armen Petit-Jean zag, de handen op den rug

gebonden, midden in een troepenafdeeling Duitsche soldaten, *Bavarois*, in een toestand van uiterste vervuiling, en mijn vader stond tegenover hem en verbood hem een stap te verzetten om den vijand te dienen.

„Ik beken nu met schaamte, dat ik mij op dat oogenblik verlamd gevoelde van vrees en schrik, maar in die verlamming was de opstrijming als met een zweep, toen ik in den onder-officier een Elzasser herkende, die een paar jaar vroeger in Gravelotte was gekomen, zoogenaamd om werk, en door mijn *parent* in dienst genomen, het mijn nichtje had lastig gemaakt onder voorgeven, dat hij op haar verliefd was, hâar met wie ik, ofschoon wij beiden toen haast nog kinderen waren, een voorbeeld voor het heele leven had aangegaan. De roode schavuit was weggejaagd, maar door een vijand van mijn *parent* opgenomen. Kort daarna verdween hij uit Gravelotte, zonder dat iemand begreep waarom. Niemand hoorde meer iets van hem".

Was de verteller vermoeid of ontroerd door zijn herinneringen? Hij zweeg nog eens, maar als om ons de oorzaak daarvan te verklaren, begon hij weer zijn pijp te stoppen, stak haar aan en, na een paar haaltjes, waarbij wij zwegen zoo verlangden wij naar de voortzetting van zijn verhaal, begon hij opnieuw, zijn stem, welke even zijn ontroering had verraden, weer helder en vast.

„De ellendeling was waarschijnlijk een spion geweest, die aan de grens van Lotharingen had rondgekeken, maar zijn werk

zoo slecht had gedaan, dat hij nu de hulp van mijn ongelukkigen broer noodig had om met zijn afgedwaalden troep den kortsten weg naar Metz te vinden, waarin, hoorde ik later, Bazaine met het Fransche leger werd belegerd. Mijn ontsteltnis, van in den sergeant, die met den kolf van zijn geweer Petit-Jean in den rug stompte, terwijl mijn vader hun het voortgaan belette, den rooden kerel te ontdekken, die mijn liefste had durven aantasten, en van wien ik nu plotseling begreep, dat hij in Gravelotte spionnenwerk had gedaan, was zoo groot, dat het was als een slag op mijn hoofd. Ik hoorde niet meer wat mijn vader zei, wat Petit-Jean zei, niet meer wat die roode smeerlap hun toevoegde, maar voor mijn oogen zag ik wat gebeurde: op bevel van dien ellendeling legden de soldaten aan, en vader en Petit-Jean tuimelden dood over elkaar heen".

Opnieuw zweeg de verteller, maar nu hief hij de gebalde vuist op naar een onzichtbaren vijand. Toen, na een paar haaltjes aan zijn pijp, zuchtte hij even, wij zagen in den steeds duisterder schemer hoe zijn gelaat wat verwrongen was als van smart en enkel onzer gaven door woord en zucht hun ontroering te kennen.

„*C'est la guerre, hein?*" vervolgde hij met bitteren glimlach. „Wat waren die ellendelingen anders dan geuniformeerde moordenaars? Soldaten? Honderd tegen twee? Moordenaars, zeg ik U,

dat zij waren! Toen zij waren heengegaan, glee of sprong ik van den hooiberg af, en snelde naar de plek waar mijn vader en broer lagen. Dood! Wat kon ik doen? Ik voelde mij als krankzinnig van smart en tevens van ijzige kalmte, alsof niets mij nu meer kon schelen, en de dood, indien hij het volgende oogenblik kwam, mij welkom zou zijn. Het gezicht van den schavuit, die het bevel tot den moord op mijn vader en broer gaf, had de herinnering in mij wakker geroepen aan haar, die mij nog liever was dan deze twee dooden, hoewel de gebeurtenissen der laatste dagen mij geen tijd hadden toegelaten veel aan haar te denken. Nu moest ik weten of zij nog in Gravelotte was, hoe het haar ging, of ik tenminste hâar kon beschermen? Ik sleurde de twee doode lichamen van den straatweg achter den hooiberg, met het voornemen hen, als 't kon, later te begraven, en ging op weg naar Gravelotte. Ik had anderhalven dag noodig om tusschen den vijand door te sluipen en de plaats te bereiken, waarheen ik zoo vaak in enkele uren was gegaan, vlug van voet, wijl mijn hart verlangde haar te zien. Met hoeveel list en behoedzaamheid ik den vijand heb kunnen vermijden, terwijl zijn troepen vaak op maar een paar schreden afstands voorbij trokken van de plek waar ik mij verborgen hield, of als een doode onbeweeglijk neerlag, weet ik niet. Genoeg, dat ik in den nacht Gravelotte bereikte! De plaats, ofschoon door den vijand bezet, leek uitgestorven. Ik sloop naar de half verwoeste woning van een onzer vrienden, uit het dakvenster waarvan het huis van mijn

BERN.
SCHUTTERSFontein EN GEVANGENISPOORT.

liefste te zien was. Ik wist dat wijl ik er dikwijls overnacht had. Maar dicht bij gekomen merkte ik dat het omringd was door Duitse militairen. Zij sloepen! Ik sloop kruipende naderbij, en floot nu en dan zacht tusschen de tanden door om te vernemen of mijn geluid de opmerkzaamheid van een schildwacht trok. Geen beweging, geen ander geluid dan wat gesnurk van soldaten, die naast en tegen elkaar sloepen. En steeds sloop ik dicht bij de woning, fluitende nu en dan, maar zonder gehoord of gezien te worden.

„Uitgeput, waarschijnlijk, waren zij allen in diepe rust. De deur der boerderij stond open: overal in het huis met stukgeslagen meubelen, slapende soldaten. Ik sloop de welbekende zoldertrap op, naar het vertrekje, waarin ik zoo vaak geslapen had. Ook daarvan stond de deur open, ik kroop er op handen en voeten binnen. Het was, ik zal het nooit vergeten, een heerlijk lichte, maar zwoele zomernacht. De krekels zongen met licht geraas, de muggen gonsden, de volle maan scheen in het kamertje, waarvan het venster — mijn venster! — open stond. Zij scheen met een licht, dat in zijn hooge klaarheid met de ellende van den oorlog leek te spotten. Oogenblikkelijk bij het binnensluipen had ik geronk gehoord, van een, die ook daar sliep. Dit stelde mij gerust, althans het beangstigde mij niet. Ik wilde alleen maar zien, aan het openstaande venster, of haar woning nog ongeschonden was, of niet erger geschonden dan dit welbekende huis, waarheen ik, ondanks zoovele gevaren, mijn weg gevonden had. Als haar huis er nog was, wilde ik ook daårheen, 't kwam er niet op aan wat dan zou gebeuren.

„Ik verhief mij aan het venster. Goddank, haar woning was daar nog, ongedeerd. Dit was mij genoeg. Ik keerde mij om met de bedoeling weer langs de slapenden heen weg te sluipen, als het kon, toen ik op het bed, dat zoo vaak mijn droomen had beschut, liggen zag. . . . wien? Den ellendigen spie, den belediger van haar die ik met al den hartstocht van mijn jeugd liefhad, den verfoeilijken moordenaar van mijn vader en mijn broer!

„Plotseling kwam dit schrikbeeld met al zijn verpletterende droefheid in mij terug. En de ellendeling lag daar te slapen, was in mijn macht. Ik was enkel gewapend met een zakmes, maar het was vlijmscherp. Zonder mij te bedenken, zonder zelfs te weten wat ik deed anders dan dat ik den kerel gaf wat hem toekwam o, dubbel en over toekwam! was ik naast het bed, had mijn mes geopend en sneed hem door den hals, alsof hij een rund was, zoodat zijn stinkend bloed mij in het gezicht spoot, warm.

„Hij gaf geen geluid, maakte nauwelijks een beweging. Ik bleef een oogenblik het voorwerp van mijn wraak als verstijfd aanzien tot de angst mij ineens weer als met zinsverbijstering aangreep, en ik, nu zonder eenige behoedzaamheid, wegsnelde.

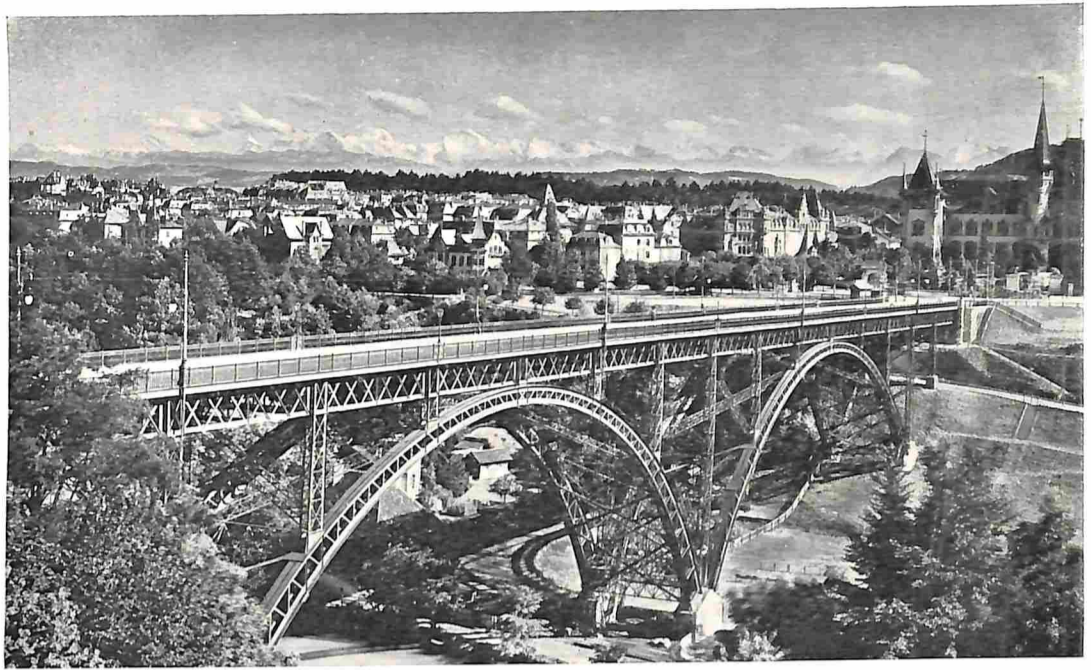
„Hoe ik in veiligheid ben gekomen, ik weet het zelf niet. Ik heb kunnen wegvlugten, klaarblijkelijk in goede richting en dacht toen niet meer aan haar om wie ik in het dorp was gekomen. Enkele dagen later vernam ik, dat Gravelotte heelemaal verwoest was, en veel later, dat daarbij ook mijn meisje was omgekomen.

„Mijn vrienden”, zoo eindigde de verteller zijn verhaal, „wat ik u te vertellen had is uit. Alles had ik verloren: mijn vaderland, mijn familie, mijn liefste, alles, alles. Ik stond alleen op de wereld. Toen ben ik naar Parijs gegaan, heb er het beleg doorgemaakt, en toen de vrede geteekend was heb ik in de kunst, waaraan ik mij van dien tijd af wijdde, omdat ik er al lang aanleg voor gevoelde, trachten te vergeten. Dit is mij gelukt. Wat het verleden betreft: *brisons là-dessus*. De oorlog? Wat kan de hel hebben, dat verschrikkelijker is?”

MAURITS WAGENVOORT.

TOETJES-ROLLERS.

DE juiste plek te kiezen, waar de toekomstige larven het meest gewilde voedsel zullen vinden, somtijds den leefregel wijzigen met een zekerheid, die een hoogen dunk geeft van de kennis der verschillende planten-eigenschappen, ziehier waartoe zich in hoofdzaak de wetenschap van 't snuitkever-wijfje bepaalt. Bij haar, is van

BERN. KIRCHENFELDBRUG MET GEZICHT OP DE NIEUWE STAD. GEHEEL RECHTS HET HISTORISCH MUSEUM. OP DEN ACHTERGROND DE SNEEUWBERGEN VAN HET BERNER OBERLAND.

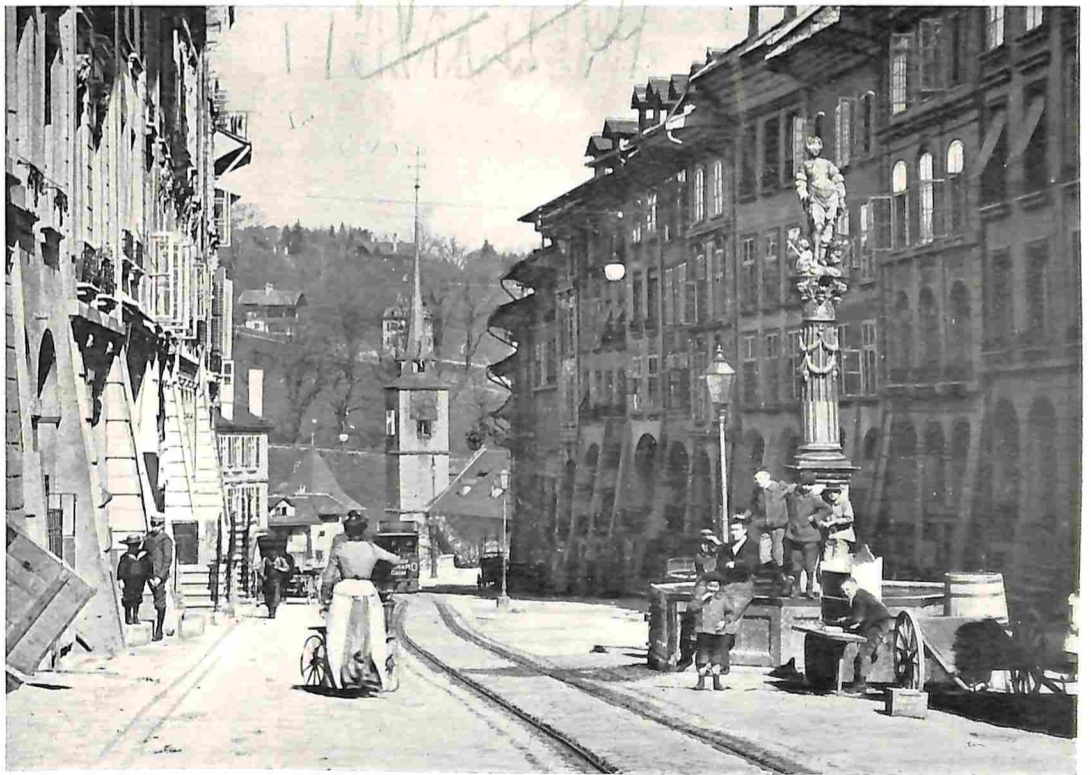
industrie weinig of geen sprake; met de zorg voor de luiermand of voor de zuigflesch breekt zij zich het hoofd niet. Mij is slechts één enkele soort bekend, die daarop een uitzondering maakt en die, ten einde hun jongen op een voedsel-conserfje te kunnen onthalen, een blad weten te rollen, dat hun niet alleen tot spijs maar ook tot woning dient.

De handigste dezer fabrikanten van planten-saucijsjes is wel de Populier-Rhynchites (*Rhynchites populi* Lin.), een kever, nederig van gestalte, maar schitterend van tooi: prachtige gouden koperglansen liggen over zijn rug uitgespreid, terwijl de buikzijde de diepblauwe tint van indigo draagt. Wie hem aan 't werk wil zien, heeft maar tegen 't eind van Mei een bezoek te brengen aan de onderste takjes van de gewone zwarte populieren, die onze weilanden omzoomen.

Terwijl daar heel omhoog de streeklende lente-adem het groene reuzen-spinrokken beweegt en het gebladerte op de afgeplatte steeltjes doet ritselen, zijn hier in een kalme luchtlaag de teere spruitjes in volkomen rust.

Hier vooral, ver van de fel bewogen top, die hem in zijn werk zou hinderen, vindt men den Rhynchites in zijn atelier bezig, zoodat niets gemakkelijker is, dan hem bij zijn bezigheden te bespieden.

Gemakkelijk wel, maar toch heel bezwaarlijk, als men in een verzengend zonnetje het insect wil volgen in elk onderdeel van zijn arbeid, en de vorderingen van zijn werk op den voet wil nagaan. Bovendien, kost dit onderzoek een zee van tijd en aanhoudende bezoeken op ieder uur van den dag. Neen, dan is 't veel verkieselijker het dier te brengen in de stilte van mijn werkkamer en daar te trachten zijn arbeid te beschouwen. 't Blijkt

BERN. GERECHTIGHEIDSFONTEIN EN NIJDECK-KERK.

gelukkig, dat het dier geen bezwaar tegen de verhuizing heeft, althans het werkt op mijn tafel met denzelfden ijver als in zijn populier. Eenige teere uitspruitsels, die den boom moeten voorstellen, zijn in versch zand gestoken, onder een gazen deksel geplaatst en worden, naarmate ze verleppe, voortdurend door andere vervangen. De kever schijnt zich volkomen thuis te gevoelen, hij werkt ten minste rustig door, zelfs als ik hem met behulp van de loupe beschouw. Hij levert me net zooveel rolletjes, als ik maar verlang.

Volgen we hem thans bij zijn arbeid. Op de jonge loten, die bij bossen aan den voet van den stam opschieten, kiest hij het op te rollen blad uit; niet te midden der onderste bladeren, die reeds groen van kleur en stevig van weefsel zijn, evenmin te midden der bovenste, die nog in staat van ontwikkeling verkeeren, maar in de middelste lagen wordt het blad gevonden, dat van zijn gading is. 't Is nog bleekgroen van kleur, teer en glanzend, en heeft nagenoeg de afmetingen van een normaal blad. De tandjes zwellen op tot fijne eikelvormige kussentjes, die een weinig van het vocht uitzweeten, dat de bladknoppen vernist op 't oogenblik, dat de schubjes loslaten.

Thans iets over het organisme van dezen kever. De pooten zijn gewapend met dubbele haakvormige klauwtjes, terwijl de onderzijde der tarsen met een stevigen borstel van witte haren is voorzien. Met dit schoeisel klimt het dier vlug zelfs langs een gladden verticalen wand omhoog; en, evenals een vlieg, kan het met den rug omlaag tegen het gewelf van een glazen klok blijven zitten. Dit alleen wijst er reeds op, dat het dier zich bij zijn werk steeds in evenwicht zal hebben te houden.

De kromme en krachtige snuit, die zich naar 't eind toe spatelvormig verbreedt, loopt in een fijn tongetje uit: 't is een uitmuntende boor, welker hulp al dadelijk zal moeten ingeroepen worden.

In den gewonen toestand kan een blad minder bezwaarlijk opgerold worden. 't Is een levende plaat, die door den toevoer van sappen en de stevigheid der weefsels haar vlakken stand hernemen zou, naarmate het dier pogingen zou aanwenden het krom te buigen. De dwerg mist de kracht, 't voorwerp te vervormen, of op te rollen, zoolang de veerkracht nog niet gebroken is. Dit is voor ons heel duidelijk; maar de snuitkever begrijpt dit ook wondergoed.

Op welke wijze kan nu de gewenschte smedigheid verkregen worden. Wij zouden zeggen: „Pluk het blad af, laat het op den grond vallen en bewerk het daar, zoodra het behoorlijk verlept is. Maar de snuitkever, die van zulk soort van dingen meer verstand schijnt te hebben dan wij, is een geheel andere meening toegedaan. Hij maakt bezwaar en zegt: op den grond, te midden van 't gewoel in 't gras, zou ik mijn werk niet kunnen verrichten; ik moet de handen vrij hebben, ik moet zweven tusschen hemel en aarde, waar ik van niets of niemand hinder kan hebben. En bovendien, mijn larfje moet van een bedorven of verdroogd saucijsje niets hebben, het eischt voedsel, dat nog zijn frisschen smaak behouden heeft. Het rolletje, dat ik voor haar bestemd houd, mag geen dood, maar moet een slechts verslapt blaadje wezen, dat nog niet ten volle beroofd is van de sappen, die de boom het toe doet vloeien. Ik moet het blad niet finaal doodden, opdat mijn larfje gedurende de eerste levensdagen het kwijnende ding nog aantreft.

Nadat het moedertje haar keus bepaald heeft, zet het zich op den bladsteel, boort er haar snuit in, draait die er met zooveel beleid in rond, dat men duidelijk zien kan van hoeveel belang deze prik moet wezen. En op de plaats waar een vrij diepe wond is toegebracht, ontstaat spoedig een doode plek: de waterleiding is vernield en voert nog slechts een poover vochtstraaltje toe. Op het aangetaste punt buigt het blad onder zijn eigen gewicht door, hangt verlept naar omlaag en zal weldra de vereischte slapheid hebben verkregen. Het oogenblik om het verder te bewerken is aanbroke. Deze handeling, al verdraat die minder wetenschappelijke kennis, doet sterk denken aan den angelsteek der graafwespen, die voor haar nakroost nu eens een dood, dan weer een verlamde prooi wenschen te bestemmen. Ze weten, evenals een volleerd anatoom, precies de plek te vinden waar ze haar angel hebben in te planten, om of een plotselingen dood te doen ontstaan, of slechts een eenvoudige vernietiging der bewegingen te bewerken.

De Rhynchites verlangt voor de zijnen een verslapt, halflevend, in zekeren zin verlamd blad, dat zich gemakkelijk tot een rolletje laat fatsoeneren; hij weet precies het snoertje, het steeltje te vinden, waar in een klein bestek de toevoerkanalen voor de blad-ontwikkeling vereenigd zijn; en daar, uitsluitend daar, en nergens elders plant hij zijn boortje in, en maakt op die manier met weinig moeite de gansche waterleiding onklaar. Waar mag die kleine snuitdrager dat vernielende handwerk toch geleerd hebben?

Het blad van een populier is onregelmatig ruitvormig, het vertoont de gedaante van een lanspunt, welker zijden zich tot gepunte vleugels verbreedt. Bij een van die zijdelings gelegen punten, rechts of links, dat is onverschillig, begint de vorming van de rol. Ondanks den stand van 't blad, die maakt dat de onder- en de bovenvlakte voor 't insect even gemakkelijk te bereiken zijn, zal het nooit mankeeren zich op de laatstgenoemde neder te zetten, hierin blijkbaar geleid door motieven, die de wetten der mechanica hem voorschrijven. De bovenvlakte van de blad-schijf, die gladder en minder weerbarstig is, moet den binnenwand der krul vormen; de onderkant, die wegens de krachtige nerven lastiger te buigen is, blijft naar buiten gekeerd. De statica van den snuitkever met zijn klein beetje hersens komt geheel met die der geleerden overeen.

Daar is hij aan den arbeid. Hij heeft plaats genomen op de omwentelingslijn; drie pooten rusten op 't reeds gedeeltelijk opgerolde blad, de drie tegenovergestelde op 't vrije gedeelte. Met behulp van klauwtjes en borstels steunt hij op de pooten der ene terwijl hij met de pooten der andere zijde werkt. De beide helften der machine wisselen elkander als beweegkracht af, zoodat nu eens de reeds gevormde cylinder over 't vrije gedeelte rolt, en dan weer het vrije gedeelte zich beweegt en zich over de reeds gefatsoeneerde rol welft.

Bij deze afwisselende werkzaamheden heb ik 't dier niet de minste regelmaat in acht zien nemen; ze zullen van omstandigheden afhankelijk zijn, die wij niet kunnen beoordeelen. 't Kan wezen, dat het een middel is om een weinig uit te rusten, zonder dat het werk, dat niet onderbroken mag worden, er onder lijdt, evenals wij onze handen bij afwisseling gebruiken, als we iets zwaars te dragen hebben.

Men moet 't aanschouwd hebben, die aanhoudende inspanning der pooten, die beven van vermoeidheid en die alles ongedaan dreigen te maken, als er slechts een op 't verkeerde oogenblik loslaat; men moet het gezien hebben, met hoeveel overleg 't dier een klauw slechts dan verplaatst, als de andere vijf stevig ingeplant zijn, om zich een juist denkbeeld te vormen van de moeilijkheden, die dit werk vereischt. Bovendien is de stand, waarin gearbeid wordt, niet bevorderlijk om de taak gemakkelijker te maken. Het blad toch hangt zeer schuin, soms zelfs verticaal naar omlaag. De oppervlakte is gevormd, en zoo glad als glas. Maar de werkmans is er naar behooren voor geschoeid. Met zijn behaarde zolen klimt hij tegen een gepolijsten steilen wand omhoog; met zijn twaalf haken harpoeneert hij een glibberig vlak. 't Werk wordt er echter niet gemakkelijker door. Zelfs met de loupe is 't me haast ondoenlijk de vorderingen van 't werk te zien. De wijzers van een horloge bewegen zich niet vlugger. Met de klauwtjes in 't blad geslagen, houdt het dier geruimen tijd stand: het wacht tot de plooi gelegd is en niet meer terugspringt. Geen lijm komt hier de stevigheid bevorderen, alles hangt uitsluitend er van af, of de plooi al dan niet „houden wil.”

Eindelijk, na een onverpoosden arbeid, dien we, om niet te uitvoerig te worden, maar niet in al zijn onderdeelen zullen beschrijven, heeft het dier het blad opgerold. Het is thans gekomen aan den tegenovergestelden hoek van 't blad dan waar het werk is begonnen. De sluitsteen, waarvan de stevigheid van 't gewelf afhangt, dient thans aangebracht te worden, en 't is of het dier het gewicht van 't oogenblik voelt. Met het spatelvormig uiteinde van den snuit drukt het van punt tot punt den vrijen rand van 't blad op 't gewelfde deel evenals de kleermaker met zijn ijzer de zoomen van een kleedingstuk perst. Hoe wordt de hechting verkregen? Zoo hier sprake kon zijn van een draad, dan zou men den snuit kunnen houden voor een naaimachine, die de naald in de stof prikt. Maar die vergelijking is ten eenenmale onjuist, omdat hier van geen spinsel gebruik wordt gemaakt. Het geheim is elders te zoeken.

(Slot volgt).

J. H. FABRE.
(vert. door P. G.)

DE KONINGSVAREN.
DE SPOENVORMING VAN
OSMUNDA REGALIS.

DE KONINGSVAREN.

GEEN van onze inlandsche varens draagt zijn naam zoo met eere als de koningsvaren (*Osmunda regalis*). Onder gunstige omstandigheden, vochtigen bodem, beschaduwde standplaats, kunnen zijn forsche wuivende „veeren” wel eens meer dan manslengte bereiken. Zoo'n streek, waarvan de op de volgende bladzijde gereproduceerde foto, genomen aan den rand van het bosch, aan den loodrechten kant van een droge sloot, er een laat zien, vormt dan een indrukwekkend beeld, vooral wanneer de wortelstok der plant, wat bij *Osmunda* nog al eens voorkomt, zich eenige decimeters boven den grond verheft. Dan is het, alsof we een dier tropische boomvarens

voor ons hebben, die in de vochtige wouden der heete luchtstreek zich tot zulke forsche exemplaren kunnen ontwikkelen. Ieder jaar, zoodra de gure herfstvlagen door het bosch gieren, sterven de prachtige veeren van *Osmunda* af en op onze foto ziet men dan ook de verbleekte, verdorde bladstelen van het vorige jaar neerhangen langs den loodrechten oeverwand. Zoo'n standplaats als op deze afbeelding is *Osmunda* naar den zin, zoo'n slootkant, waar het verdorde blad in dikke laag den modder voor uitdrogen behoedt, de nabuurschap van een stekelige zwarte jeneverbes, die hem beschermt en behoedt en dan wat wuivende elzentakken boven zijn hoofd om de felle zonnestralen af te weren, meer vraagt de plant niet en zoo komt het dan ook, dat de oever van de sloot die wij op 't oog hebben, exemplaren vertoont van deze varen, zoo frisch en groot en zoo frisch groen, als wij ze nog zelden zagen en het landschap er daar beslist een tropisch tintje door krijgt.

Bezie men de afbeelding wat nauwkeuriger, dan zal men midden in de plant op een rijtje naast elkaar vijf donkere pluimen zich af zien teekenen tegen de bladeren. In de verte doen zij denken aan verdorde bladeren, of nog meer aan rietpluimen. In werkelijkheid zijn zij de z.g.n. vruchtbare bladeren van *Osmunda*, de bladeren die de voortplantingsorganen dragen. Wie de kleine varentjes in een jardinière, b.v. het algemeen bekende Venushaar wel eens iets nauwkeuriger bekeken heeft, zal aan de achterzijde der blaadjes meermalen kleine bruine plekje, verhevenheidjes, hebben opgemerkt. In zekeren zin kan men zeggen, dat in zoo'n geval de varen bloeit, zij het ook, dat dit bloeien gereduceerd is tot het voortbrengen van microscopisch kleine korreltjes, besloten in vaak wondermooie beursjes, uit ieder van welke korreltjes weer een varenplant kan ontstaan.

Vele varens vormen die sporen op overeenkomstige wijze als het Venushaar, dus in den vorm van z.g.n. sporenhoopjes aan de achterzijde der blaadjes, maar *Osmunda regalis* gaat een stap verder en stelt een groot deel van het blad geheel beschikbaar voor de sporenvorming (zie de afb. op blz. 490). De groene blaadjes, die men lager op de afbeelding ziet, zijn in dat bovendeel geheel verdwenen, en daarvoor in de plaats ziet men een ontzaggelijk aantal bruine korreltjes, sporenhoopjes, die het geheel het aanzien geven van een verdord, in elkaar geschrompeld blad. Onder het microscope ziet dit alles er alweer heel mooi uit, maar... niet ieder beschikt over een microscope.

Jaar op jaar vormt *Osmunda* vijf, zes van die bladeren met sporenhoopjes, miljoenen en miljoenen sporen worden op ieder blad geproduceerd en langs onze sloot staan tientallen *Osmunda*'s. En toch, toch breidt de groep zich niet uit, komen ieder jaar de oude bekende weer opschieten uit den moerassigen bodem en verschijnt er maar zelden een nieuwe uit een der sporen. Waarvoor dan die kwistige overvloed van sporen? Daarop kunnen wij geen antwoord geven, evenals op zooveel wat ons vreemd en tegenstrijdig lijkt in de natuur.

M.

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(47) (Slot).

„HONDERD duizend dollars krijg je van me, omdat je Elinor bij me gebracht hebt!” vervolgde oom Sam. „O, het heeft geen haast!” lachte Tom, en trok Gladys naar zich toe. „Een deel er van heb ik al te pakken en het andere deel zal ik u met behulp van Gladys wel zoo bij stukjes en beetjes uit den zak kloppen.”

Daar verscheen Maggie op het dek. Zij begroette eerst Gladys, daarop Tom, waarbij ze toch even kleurde, dan Elinor Club, waarbij beiden een beetje bleek werden, en ten slotte Patrick.

„Wat zie je er weer uit, Patrick!” berispte zij hem.

„Is hij toch Patrick Peppercorn?” vroeg Elinor zacht, en oom Sam knikte zoo nadrukkelijk, dat zij zich wel met deze gedachte verzoenen moest.

Op dit oogenblik trad Nathanael Mobson midden onder hen. Achter hem kwamen twee politieagenten. Hij ging regelrecht op Patrick Peppercorn af, bleef op een afstand van drie schreden staan, hief den arm tegen hem op en sprak: „Hij is het! Arresteer den man!”

„U vindt het zeker wel goed, beste oom,” wendde hij zich daarop tot Sam Shuttlecock, „dat ik u van dezen bedrieger ver os.”

Oom Sam deed den mond wijd open. De agenten vatten dit als een teeken van goedkeuring op en gingen naar Patrick Peppercorn.

„Halt!” riep oom Sam, trok den revolver te voorschijn en richtte ze op de politieagenten. „Hier aan boord ben ik kapitein! En ik sta borg voor dezen man! Is dat niet voldoende?”

„Zeker, Mr. Shuttlecock!” zeiden de mannen. „Dat is ons voldoende.”

Oom Sam liet zijn revolver weder verdwijnen en haalde twee tien-dollar biljetten te voorschijn.

„Hier!” sprak hij lachend en hield ze den agenten voor den neus.

„Hier zijn mijn legitimatie-papieren. Ik draag u op, deze papieren aan de overheid ter hand te stellen. Als zij ze niet kunnen gebruiken, behoudt ze dan als een herinnering aan mij. En nu, gegroet, mijne heeren!”

Hij schudde de politieagenten de hand. Zij namen de legitimatie-papieren aan en verdwenen spoorloos van het dek.

Ook Nathanael Mobson zinde al op den terugtocht en hij zou reeds stilletjes afgedropen zijn, als niet plotseling Evangeline Cravath en David M. Brown aan boord verschenen waren. Daar het optreden der politie geen resultaat had gehad, waren zij naar boven gekomen.

Evangeline Cravath stormde dadelijk op Maggie los, waardoor een algemeen gelach ontstond. Patrick Peppercorn gaf het sein. En daar hij geen man was om op zijn lauweren te rusten, zagen de vredesverstoorders zich plotseling door een rondedans omringd. Patrick Peppercorn pakte Maggie, Maggie pakte Gladys, Gladys pakte Tom, Tom pakte Elinor, Elinor pakte Sam Shuttlecock, en Sam Shuttlecock pakte Patrick Peppercorn bij de hand, en daarop draaiden zij uitgelaten in een kring rond, eerst stilzwijgend, zoodat men de stappen op het dek hoorde. Dan echter hief Patrick Peppercorn een schrikkelijk Indianengehuil aan en ging tot allerlei lichaamsverwringingen over, waardoor Benjamin en Joshua, die bij de valreep stonden, opgewekt werden, ook iets tot de algemeene vrolijkheid bij te dragen. Zij voerden een zeer veel leven makenden negerdans uit waarbij zij schelle kreten uitstieten.

Evangeline Cravath was al lang met razen opgehouden, want zij had, daar zij het alleen op Maggie voorzien had, steeds in den kring moeten ronddraaien, als zij niet voortdurend zich tot een verkeerde wilde richten.

„Stop!” kommandeerde oom Sam, want Elinor geraakte buiten adem.

En allen stonden stil.

„Mrs. Cravath!” sprak Nathanael Mobson deftig, en bood haar een arm.

„U schijnt hier werkelijk de eenige gentleman te zijn!” antwoordde zij met een vernietigenden blik op Patrick Peppercorn, en stak haar arm door den zijnen.

„Ga uw gang, Mrs. Cravath!” zei Patrick Peppercorn met een diepe buiging, en liet oom Sam los. „Het is mij zeer aangenaam geweest!”

Door de zoo ontstane opening stevende nu Nathanael Mobson met Evangeline Cravath op den valreep toe en zij verdwenen beiden.

David M. Brown staarde de twee na en wist niet wat hij doen zou. Verholen keek hij naar Maggie.

„Dien houden we hier!” zei Elinor plotseling met een zeer treffenden oogopslag tot Sam Shuttlecock.

„Allright!” antwoordde deze, na even nagedacht te hebben, haalde zijn fluitje te voorschijn en blies het alarmsignaal.

Joshua en Benjamin waren op hetzelfde oogenblik ter plaatse. Maar men had hen niet nodig. Eerst toen Sarah kwam aanwagelen, schitterden oom Sam's oogen.

„Sarah!” riep hij, op David M. Brown wijzend. „Kom spoedig. Jij krijgt dien mooien jongen. Neem hem, trouwe ziel. Je hebt hem duizendvoudig verdiend!”

En met een krachtigen stoot, die op Patrick Peppercorn's rekening gesteld moest worden, vloog David M. Brown aan Sarah's boezem. Zoo'n lieven blanken jongen had zij zich altijd gewenscht. En nu had zij hem! En zij hield hem vast, hoezeer hij zich ook tegen haar liefkoozingen verzette.

Dadelijk begon de rondedans opnieuw, want Elinor was intuschen weer op adem gekomen.

Met een bijna bovenmenselijke krachtsinspanning rukte David M. Brown zich uit de armen van Sarah, die hem met alle geweld een kus geven wilde. Hij tuimelde achterwaarts, brak door den kring van dansenden door, tusschen Tom en Elinor, sprong naar de valreep en kwam in de politiebarkas terecht juist toen zij zou afvaren. De achterblijvenden gingen nu allen naar de reeling en wuifden.

„Het ga je goed!” riep Patrick Peppercorn, met zijn hoed zwaai-

DE KONINGSVAREN (*OSMUNDA REGALIS*).

ende. „Het ga je goed, Mr. Mobson! Ik heb nog genoeg voor je overgelaten!”

Sam Shuttlecock haalde zijn revolver te voorschijn en schoot hem zeven maal af, wat zeven geweldige knallen gaf.

Evangeline Cravath viel door deze saluutschoten in onmacht en wel juist in Nathanael Mobson's armen.

„Die arme Brown!” zuchtte Elinor.

„Ja!” zei oom Sam. „Het spijt me. Ik heb me alle denkbare moeite gegeven. Maar hij wilde absoluut niet aan boord blijven.”

Toen keek zij hem zeer kritisch van ter zijde aan.

„Nu Elinor?” vroeg hij, haar diep in de oogen kijkend. „Wil je met me om de wereld reizen? Zoodra de „Free Love” vlot is, halen wij het anker op.”

„Ja, Sam!” zuchtte zij. „Ben je mij ook altijd trouw gebleven?”

Die vraag was Sam Shuttlecock al te kras en hij bleef haar het antwoord schuldig.

Toen zij zich aan tafel zetten, ontbrak Patrick Peppercorn. Hij had zich met de brieven in den koffer beziggehouden en verscheen eerst tusschen de soep en de visch.

„Hoerah!” juichte hij. „Mijn vrouw heeft zich van mij laten scheiden!”

„Wie heeft zich van je laten scheiden?” vroeg Maggie verontwaardigd.

„Mijn vrouw in Ierland!” helderde hij haar op en zwaaide een gezegeld papier heen en weer. „Lang leve Sniffler & Co!”

Op hetzelfde oogenblik helde de „Free Love” langzaam en bedachtzaam van stuurboord naar bakboord over. De beide rivieren hadden, tengevolge van de dwarse ligging van het schip, de zandbank onder de kiel weggespoeld en de springvloed, die aan de volle maan te danken was, had de rest gedaan.

„Ze is vlot!” sprak Patrick Peppercorn plechtig. „Ik heb vierduizend dollars gewonnen!”

„Die zul je hebben, jongen!” lachte oom Sam. „Morgen brengen wij haar naar Tampa in het dok. En jij wordt machinist. En dan varen we de wereld om.”

„De vrije liefde gaat de wereld om!” sprak Tom zachtjes tot Gladys.

„Ja!” fluisterde zij verlegen, en drukte hem onder tafel de hand, waarbij haar vingers trilden.

En daarop klonken allen met haar.

EINDE.

Zwarte tanden.

De Annamitische soldaten, welke thans in het Fransche leger dienen, bezitten allen een gitzwart, glanzend gebit, zooals dat de gewoonte is in hun geboorteland. Bekend is hoe vele natuurvolken hun tanden aan een bijzondere behandeling, ook wel mishandeling, onderwerpen, om zich volgens hunne begrippen mooier te maken. Althans andere gronden kunnen daarvoor bezwaarlijk worden aangenomen, tenzij men geloof hecht aan de beweringen van sommige negers, dat ze lippen, neus en ooren van hun vrouwen zoo toetakelen met houten pennen en schijven, dat de mannen van vijandelijke stammen ervoor terugdeinzen zulk een vrouw te rooven. De Herero-kaffers, die zich een paar snijtanden uit den onderkaak wegvijlen en eenige andere in den bovenkaak puntig of kartelig toetakelen, beweren dat zulks noodzakelijk is om het otji-herero zuiver te kunnen spreken.

Een Fransch geleerde heeft nagegaan op welke wijze de Annamieten te werk gaan om zulk een fraai gemaailleerd zwart gebit te krijgen, want de omstandigheid, dat bij de bezitters van een aldus behandeld gebit nimmer van kies- of tandpijn sprake is, wekte zijn belangstelling. De grondstoffen, een grauw poeder en een violetzwarte vloeistof, waarmede het lakken van het gebit

plaats vindt, zijn van onbekende samenstelling. Een grondige reiniging der tanden met houtskool, poetsen met koraalstof en afwrijving met citroenschil gaan aan de behandeling vooraf. Het zwarte vocht wordt dan met behulp van banaanbladen om de tanden heen gebracht en moet daar van 7 tot 11 's avonds en opnieuw van 11 tot 3 's nachts verblijven, gedurende welken tijd de patiënt met open mond zitten moet. Na drie zulke nachten wordt het grauwe poeder mede op het gebit aangebracht en vormt daar binnen zes dagen een stevige laag zwart email, die het gebit geheel omvat en volkomen beschermt tegen schadelijke invloeden.

VLINDERLEVEN.

Wip, wip, wap,
Wip, wip, wap,
Vleugeltjes
Rap, rap, rap,
Open en
Toegeklapt,
Om de blom,
Weg en weerom,
Op de heg,
Flapperend weg,
Keert weer,
Daalt neer
Vlindertje moe,
Vleugeltjes toc,
Tot rusten
Met lusten
Op 't kleurige,
Geurige
Bloementapijt,
De weeld'rige woning,
Waar 't maal van een koning
Den moede verbeidt.

Wip, wip, wap,
Wip, wip, wap,
Vlindertje,
Rap en knap
Eventjes
Weggesnapt,
Keert terug,
Vlucht er weer vlug,
Dwarrelt aan,
Wil er weer gaan,
Blijft toch,
Draalt nog,
Zuigt zich weer zat,
Rust er nog wat,
Het wipwapt,
En wiekflapt,
Om 't luchtige,
Vluchtige
Vlinderbestaan
In zorgeloos zweven
Ten einde te leven,
En onder te gaan.

J. VREEKEN.

Foto C. Stenbergh.

STRAATJE IN HET GETEISTERDE SLUIS,
DAT DOOR ALLE EEUWEN HEEN REEDS ZOOVEEL OOR-
LOGSELLENDE TE VERDUREN HEEFT GEHAD.
OP DEN ACHTERGROND DE STADHUISTOREN, EEN DE R
WEINIGE OVERBLIJFSELEN UIT DEN TIJD VAN SLUIS'
MACHT EN GROOTHEID.

Wat is de waarde eener vrouw?

Wie in Kamschatka zich een vrouw koopt, betaalt daarvoor drie rendieren, terwijl voor acht ossen (prix fixe) in Kafferland een flinke vrouw te krijgen is. De ouders zijn de verkoopers in zulke gevallen, die bijv. in Oeganda een ruil sluiten van hun dochter tegen een pake geweerpatronen en een half dozijn naainaalden. Aan de Zuidkust van Australië is het gewicht der bruid aan boter voldoende om den koop te kunnen tot stand brengen. Bij enkele Tartaren van Turkes an kan men al zeer goedkoop terecht, volgens onze waardebegrippen althans, want daar volstaat men met een doosje lucifers.

Wel eigenaardig moet het deze menschen aandoen te vernemen dat menige blanke man in zijn geboorteland bij de begeerde vrouw nog een bruidsschat op den koop toe verlang.

G.